

ОПИТ ЗА ПРИЛАГАНЕ ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ ИДЕИ НА УЧИТЕЛЯ БЕЙНСА ДУНО

Надка Иванова-Данкова
Училище по астрономия

Резюме. Целта на настоящата статия е да се изследва Словото на Учителя и да се определят общите принципи и закони на неговата възпитателна система, а също и някои дидактически принципи и методи на обучение, съгласно исторически формиралата се система от педагогически знания. Изложението е оформено в три части: педагогическите идеи на Учителя Бейнса Дуно; дидактически принципи и методи на обучение; науката и възпитанието.

Съдържанието е подкрепено с цитати. Описан е опит на автора от приложението на идеите на Учителя. Като илюстрации са посочени уебстраници, разработени от ученици под ръководството на автора. Опитът показва, че педагогическите идеи на Учителя Бейнса Дуно са приложими в съвременната образователна система. Те обогатяват традициите в науката педагогика с нови методи и форми и повишават ефективността на работата на преподавателя.

Keywords: education, training, upbringing, teacher, student, experience, methods, educational system, efficiency, applicability

Педагогическите идеи на Петър Дънов – Учителя Бейнса Дуно, са основа на една методология за работа с деца в условията на учебния процес и неговите две проявления – обучение и възпитание.

Целта на настоящото изследване за Словото на Учителя е да се определят общите принципи и закони на неговата възпитателна система, а също и някои дидактически принципи и методи на обучение съгласно исторически формиралата се система от педагогически знания.

Задачата е да се обобщят резултатите от работата с педагогическите идеи на Учителя на приложно ниво. За целите на изследването са проучени идеите и възгледите на някои от най-забележителните педагози: на основоположника на педагогическата наука и гордост на славянските народи – чешкия педагог Ян Амос Коменски (1592 – 1670 г.), на един от големите представители на просветителното движение във Франция – Жан-Жак Русо (1712 – 1773 г.), на забележителния швейцарски педагог Йохан Песталоци (1746 – 1826 г.), на немския педагог Йохан Хербарт (1776 – 1841 г.), на редица ярки представители на руската и съветската педагогика – Белински, Херцен, Ушински,

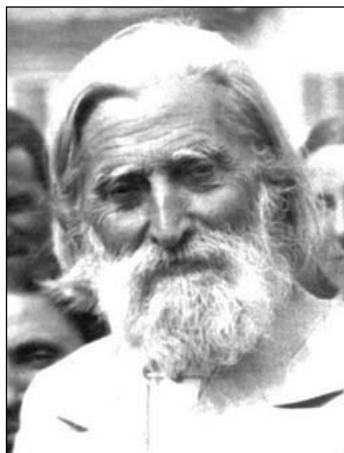
Бабански и др. Всяка от тези педагогически системи съответства на определен етап от развитието на науката педагогика и съставлява част от нея; те носят белезите на своето време и имат определена класова принадлежност.

Като база за настоящото изследване са използвани беседи на Учителя, както и неговият фундаментален труд „Науката и възпитанието“ (Дънов, 1990). В процеса на изследването са направени следните заключения:

1. Най-близки до нашата съвременна педагогическа система са идеите на Учителя Бейнса Дуно. Те носят в себе си най-доброто от традициите на обучението и възпитанието на нашия народ.

2. Педагогическите идеи на Учителя могат да послужат за основа на една методология за работа с деца в условията на учебния процес и неговите проявления.

3. Педагогическите идеи на Учителя могат да се систематизират на основата на изискванията към съвременната педагогика (Иванова, 2009).

1. Дидактически принципи и методи на обучение

Принципи на нагледност и съпоставяне

Учителя изяснява ролята на нагледността и съпоставянето при осъществяване на познавателния процес:

„Учителят трябва да си служи с метода на съпоставянето, за да внесе живот при обучението и възпитанието.“

„Има три вида ученици и с тези три вида ученици вие трябва да се съобразявате. Първо, учениците на обективния ум – те са ученици на фактите, на наблюдението. Второ, ученици на литературния ум. Те са ученици, които могат да отидат от фактите до законите. И трето, учениците на философския ум, които отиват от фактите до законите и от законите – до принципите. Като работите с учениците, трябва да се съобразявате с това и да знаете с кои ученици как да работите.“

Приципът на нагледност е от първостепенно значение за качеството на овладяваните знания – те стават по-трайни и задълбочени, с по-висока степен на приложимост. Опитът показва, че нагледността ускорява процеса на усвояване на знанията и съдейства за задълбочаване на интереса към ученето.

В процеса на преподаване е използван фотоалбумът „Знанието на живата природа“. Той съдържа фотографии на природни феномени – обекти и явления. Снимките са авторски, с илюстрации към Словото на Учителя (Дънов, 2013). Задачата е да се потърсят нови форми за онагледяване на обучението с помощта на художествената фотография и в светлината на педагогическите

идеи на Учителя. Така се преодолява пасивното отношение на ученика към знанията и се търси ново – активно и преобразуващо отношение към тях.

Работата с фотоалбума „Знанието на живата природа“ позволява да се направят следните изводи:

- използването на фотоалбума е иновативна форма на работа с учениците. Тя обогатява уроците с ново съдържание и смисъл. Създават се предпоставки за мотивация на учениците да търсят допълнителна информация за заобикалящия ни свят и да осмислят по-добре свободното си време;

- онагледяването на уроците с помощта на фотоалбума създава условия за използване на интерактивни методи на обучение в учебния процес. Това подобрява качеството на знанията и ги издига на по-високо приложно равнище;

- словото на Учителя допълва обучението и възпитанието с нови методи и средства, които са от значение за изграждане на съвременен модел за обучение и възпитание.

Принцип за природосъобразност

В процеса на общуване с природата ученикът изучава нейния език и придобива нови знания.

„В образованието трябва да се приложат методите на разумната природа.“

Уроците сред природата са истински празник за учениците – те наблюдават явленията и обогатяват знанията си по биология и здравно образование, физика и астрономия, химия и опазване на околната среда и пр. Тези уроци са от голямо значение и за обучението по история и цивилизации, география и икономика, български език и литература. В свое съчинение за една разходка сред природата ученици от шести клас пишат:

„Природата ни учи как да изживеем живота си пълноценно. Ние трябва да пазим нашето велико училище – природата. Когато съм сред нея, се чувствам изпълнена с добра енергия“ (Ил. Р., VII клас).

„Природата е истинското училище, от което човек се учи през целия си живот. Тя го възпитава и поучава. При всеки неин урок той научава нещо съществено важно за оцеляването си. Това му помага да изживее живота си пълноценно и правилно, да създаде семейство и поколение. И когато човек научи най-важния си урок, усеща, че е изминал много дълъг път в развитието си. Затова природата е ценна. Ние трябва да я пазим и ценим.“ (М.К., VI клас).

Принцип за научност

„За да влезе в живата наука, ученикът трябва да знае общите принципи на всички науки – той трябва да владее общите, основни положения на науката. Значи той трябва да знае основните принципи на химията, физиката, ботаниката, минералогията, геологията.“

Разнообразните форми на работа сред природата възпитават отговорно отношение към околната среда. За организиране и провеждане на тези занимания каним преподаватели по различни природни дисциплини. При тези съвместни изяви се

създават условия за провеждане на интегрирано обучение в условията на Природата, като естествена среда на ученика и преподавателя. Това е предпоставка за задълбочаване на интереса към науката и нейните приложения. С помощта на технологиите създаваме продукти, онагледяващи обучението по природните науки.

Връзка на обучението с практиката

Връзката на обучението с практиката се явява фактор за подобряване на качеството на знанията, придобити в училище, и издигането им на ново, приложно ниво. Сред формите на работа, свързани с практиката, са трудовото обучение, производственият труд, общественополезният труд и др.

В практиката на обучението по астрономия заедно с учениците се грижехме за астрономическа площадка сред природата, наречена База за астрономически наблюдения. На едно от посещенията на площадката предложих на децата да извадим диви цветя и да ги посеем на поляната пред Базата. Децата извадиха коренчета от зеленика, лайка, минзухар. Събраха и дребни камъчета за алпинеум. През почивките между заниманията момчетата почистиха поляната от сухата трева и шумата. Момичетата посяха цветя и подредиха камъчетата. Всички се радваха, че могат да бъдат полезни при оформянето на този красив природен кът. В такива моменти учениците приемат учителя като равен с тях – техен партньор. Учителя придава голямо значение на работата с децата на открито за развиване на техните сетива и ум:

„Трябва да се приспособим към децата, да почнем от това, към което те имат желание. Трябва да почнем със сетивата, трябва да създадем работа на децата – например садене на дръвчета, чистене на градината, правене вадички, чистене извори, правене пътеки, почистване двора, и чрез тая работа, между другото, ще се развият сетивата. Когато те са развити у децата, от това се ползва и умът.“

„Физическият труд в бъдещото училище ще играе роля, обаче ще бъде без вериги, без товар, а ще бъде едно приятно занимание.“

Познаване на учениците както във френологично, така и във физиогномическо отношение

Френологията е концепция, според която умът на човека се основава върху физиологията на мозъка. Физиогномиката позволява да се направи оценка за характера на човека от неговия външен вид и особено лицето.

Идеята за познаване на учениците във френологично и физиогномическо отношение заема важно място в методическата система на Учителя. Тя не е застъпена в нито една от изследваните от нас педагогически системи.

Любовта, приложена в образованието, е най добрият метод

„Няма сила в света, която може да се противи на любовта. И най-упоритите деца отстъпват пред нея. Искате ли да бъдете истински учители, приложете любовта, като един от новите и мощни образователни методи.“

Със своята любов учителят формира интерес и възпитава положително отношение към обучението по различните дисциплини.

2. Науката и възпитанието

„Науката е резултат от мисловната дейност на ума, който наблюдава явленията в природата, изследва ги и се стреми да открие законите, които ги управляват. А възпитанието е резултат от познаването и прилагането на вътрешните закони, които управляват душевния живот на човека“ (Дънов, 1990).

Нравствено възпитание

Нравственото възпитание се осъществява като цялостен педагогически процес, съответстващ на нормите на общочовешкия морал и организация на живота на ученика: отношения в училището и семейството, общуване в зависимост от възрастовите и индивидуалните особености.

Според Учителя много важна е образователната работа, която се извършва от семейството:

„Бащата и майката трябва да са свършили най-главната образователна работа и после идват вече училището и обществото. Последните градят върху това, което е изработено вече в семейството“.

От голямо значение за правилното развитие на детето е ролята на майката:

„По време на бременността майката може да вдъхне на детето разумна интелигентност, да даде подтик на неговите чувства, да усили волята му. Нежността на майката и нейната любов се предават и на детето. От майката зависи какви ще бъдат децата ѝ.“

Умствено възпитание

Сред методите на умственото възпитание съществено място според Учителя заема музиката:

„В бъдеще при възпитанието на децата имайте предвид, че не можете да всадите никаква идея в децата, ако не е развито музикалното им чувство.“

Истинското възпитание е необходимо, за да се даде правилна насока на умствената дейност и разумно прилагане на придобитите знания.

Опитът показва, че разходките сред природата допринасят за възпитание на музикалното чувство у учениците:

„Ако се вгледате в природата, ще видите, че в нея има музика и изкуство, и наука. Де е музиката в природата? – в течението на водите, в клокоченето на изворите, в шумоленето на листата, в духането на ветровете.“

В своите съчинения за музиката в природата децата изказват възхищението си от тихия ромон на водата, от песента на птиците. Те споделят, че музиката сред природата им влияе благотворно. Природните явления формират интерес към науката и нейните закони. Наблюдението на звездното небе е възможност за възпитание у учениците на научен стил на мислене. Преподавателят разкрива картината на нови небесни обекти и явления. На крилете на мисълта младежите достигат до далечни кътчета във Вселената. Така те осъзнават мястото, което заема нашият дом – Земята, в заобикалящия ни свят.

„Излизайте сутрин да наблюдавате изгрева на Слънцето и вечер да наблюдавате звездите, да видите красивите линии на природата. Благословение е да гледа човек красивото.“

Любовта, като метод на възпитание

„Най-великата сила, чрез която можем да възпитаваме, е Любовта.“

Нашият опит потвърждава, че най-силният фактор, най-великата сила, чрез която възпитаваме, е Любовта. Децата се привързват към своя преподавател, когато осъзнават, че той ги цени и обича. Те идват с желание на училище и с трепет очакват срещата си с учителя.

„Истинският метод на възпитанието е Любовта. Искате ли да възпитате детето си, трябва да го обичате, нищо повече.“

Прави впечатление, че в нито една от изследваните педагогически системи любовта към детето не заема толкова важно място. При Учителя Любовта съпътства всеки метод на обучение и възпитание. Нещо повече: самата любов е метод.

Физическо възпитание

От голямо значение за цялостното развитие на личността е физическото възпитание. Наред с труда у дома, практикуването на различни спортове, туристически походи и разходки, Учителя препоръчва физическите упражнения и Паневритмията – всеобщ космичен ритъм, танц, който съчетава в себе си движения, музика и текст.

„Паневритмията трябва да се въведе в училището. Един час на ден, употребен за Паневритмията, ще подготви ново поколение.“

Много силно положително въздействие върху децата и възрастните имат музикалните и по-специално, паневритмичните упражнения. Изследванията показват, че те хармонизират жизнената среда и акумулират позитивна енергия у човека. Предстои въвеждането на Паневритмията в училище като учебен предмет. Това ще допринесе за хармонирането на учебната среда, както и за възпитание на чувството на жизнерадост у подрастващите. Изпълнението на песните от Паневритмията зарежда с хубаво настроение и радост – чувство, толкова необходимо за правилното развитие на децата.

Боян Боев – преподавател по химия в горната степен на образованието, описва срещата на Учителя с народните учители на Рилските езера. Те с интерес разглеждат и питат за всичко. Посещават чешмичката, четат надписа и разглеждат палатките, хижата, разпитват за идеите, за книжнината, за дейността и пр. Пожелават Учителя да им говори и за Паневритмията:

„Вие сте учители. В съвременното възпитание трябва да се въведат тия ритмични упражнения. Има движения, които са разумни. Много движения не са разумни. Има движения, които подобряват мозъка. Има движения, които подобряват чувствата. Има движения, които подобряват волята. Ако се въведат тия музикални ритмични упражнения, децата ще напредват много повече. Всяка сутрин половин час ще се правят тия упражнения. Тия неща ние сме ги

опитали вече 15 – 20 години върху децата и върху възрастните какво влияние упражняват. Всяка теория трябва да се приложи на опит и да се види какъв резултат ще има. Ние искаме да приложим и музиката като първостепенно възпитателно средство.“

Опитът показва, че педагогическите идеи на Учителя Бейнса Дуно са приложими в съвременната образователна система. Те обогатяват традициите в науката педагогика с нови методи и форми и повишават ефективността на работата на преподавателя. Педагогиката на Учителя допринася за възпитание на хармонични личности в условията на преход към ново общество – с ново разбиране на живота и ново отношение към заобикалящия ни свят.

БЕЛЕЖКИ

1. <http://rechnik.info/>
2. <http://bg.wikipedia.org/>

ЛИТЕРАТУРА

- Иванова, Н. (2009). *Педагогиката на Учителя Бейнса Дуно*. Изд. Хелиопол.
- Бейнса, Д. (2013). *Знанието на живата природа*. София: ВББ.

A TRY FOR IMPLEMENTING THE PEDAGOGICAL IDEAS OF MASTER BEINSA DUNO

Abstract. The aim of this article is to explore the Word of Master Beinsa Duno, determine some general principles and codes of its educational system, and some didactic principles and methods of training to historically formed system of pedagogical knowledge. The content is arranged in three parts: pedagogical ideas of Master Beinsa Duno; didactic principles and methods of training; science and education.

The content is supported by citations. The article describes a personal experience of the application of the ideas of the Master. Web-pages developed by students under the guidance of the author are given as illustrations.

The experience shows, that the educational ideas of the Master Beinsa Duno are applicable in the modern education system. They enrich traditions in science pedagogy with new methods and forms, and increase the effectiveness of the teacher.

✉ **Dr. Nadka Ivanova-Dankova**
School of Astronomy
Sofia, Bulgaria
E-mail: nadka_astronomy@abv.bg